

8. Суперанская А.В. Общая терминология: Вопросы теории. – М.: Наука, 1989. – 243 с.
9. Webster's Dictionary. – Webster's New World College Dictionary. Fourth Edition. Editor in Chief Michael Agnes. – Macmillan USA, – 1999. – 1716 p.

Курушкіна Т. М.
(Горлівка)

ЗОНА БАЗИСУ АНГЛІЙСЬКИХ КУЛІНАРОНІМІВ

Стаття відбиває результати ономасіологічного аналізу кулінаронімів в англійській мові. Зона базиса кулінаронімів є представленою базисами-суфіксами та базисами-повнозначними словами. Ономасіологічна структура кулінароніма включає різні лексичні класи базисів-повнозначних слів (страва, рослина, тварина, посуд, явище природи та ін.). Найбільш частотними є назви страв, рослин та тварин.

Статья отражает результаты ономасиологического анализа кулинаронимов в английском языке. Зона базиса кулинаронимов репрезентується базисами-суфіксами та базисами-повнозначними словами. Ономасіологічна структура кулінароніма включає різні лексичні класи базисів-повнозначних слів (блюдо, рослина, тварина, посуд, явище природи та др.). Наиболее частотными являются названия блюд, растений и животных.

The paper represents results of onomasiological analysis of English culinaryonyms. The base zone of English culinaryonyms is represented by base- suffix and base-word. Onomasiological structure of a culinaryonym includes different lexical classes of bases (dish, plant, animal, kitchenware, natural phenomenon etc.). The most numerous are names of dishes, animals and plants.

У тематиці лінгвістичних досліджень мовної номінації актуальним залишається розгляд ономасіологічної структури різноманітних класів лексичних одиниць (Н.І. Панасенко 2000, Г.В.Хмара 2006, Я.В. Браницька 2008, В.І. Теркулов, 2008).

Метою нашого розгляду постає аналіз категоріальних та структурних особливостей базисів англійських назв страв в межах структурно-семантичного напрямку ономасіології, що має за завдання систематизацію та типологізацію номінативних одиниць, аналіз взаємодії семантичного й номінативного аспектів мови, інтерпретацію ономасіологічних структур у проекції на значення мовних одиниць [9; 429].

До кола завдань, що вирішуються у ході даного дослідження належить:

- виявлення структурних особливостей базисів англійських кулінаронімів;
- опис основних лексичних класів базисів, що входять до ономасіологічної структури назв страв.

Ономасіологічному розглядові в нашому дослідженні підлягають 1608 лексичних одиниць англійської мови, що означають назви страв, тобто кулінароніми. Група „назви страв” займає одне з провідних місць у системі лексику за багатством та розмаїттям структурно-семантичних і граматичних форм і протягом декількох десятиліть викликає інтерес багатьох лінгвістів. Комплексний аналіз даної групи здійснювався на матеріалі різних мов і у різних аспектах, а саме: лінгвокультурологічному, зіставному, семантико-семіологічному та лінгвокогнітивному.

Традиційно в основі ономасіологічного дослідження знаходиться методика репрезентації семантичних зв'язків між морфемами похідного слова за допомогою тернарної ономасіологічної структури або моделі, що була запропонована чеським лінгвістом М. Докулілом [12]. До складу двочленної ономасіологічної структури слова входять ономасіологічний базис (словотворчий формант), ономасіологічна ознака (мотиватор, твірна основа). Зважаючи на концепцію синтаксичної природи деривації, О.С. Кубрякова доповнила ономасіологічну структуру композитів предикатом-зв'язкою або атомарним предикатом, що встановлює між ознаками певний тип відношень [7]. Під ономасіологічною моделлю похідного слова мається на увазі структурно-семантична формула, що, по-перше, відбиває його морфологічну побудову, по-друге, називає ономасіологічні розряди компонентів, що входять до його складу, та, по-третє, вказує на тип семантичних відносин, в які вступає його основа та суфіксальний елемент задля найменування тієї чи іншої особи або предмету.

Поняття ономасіологічного базису, як зазначається вище, було вперше введено до наукового ужитку М. Докулілом, який виділяв наступні типи базису: категорія субстанції, якості, дії та обставини [12; 197].

На думку О.С. Кубрякової, базис відображає „номінативну діяльність людини, що здійснює у акті словотворення підведення позначуваного під певну категорію” [7; 15]. В процесі номі-

нації словотворчого плану відбуваються дві різні логічні операції, а саме: підведення позначуваного під відомий клас явищ, тобто категоризація та ототожнення позначуваного, та його порівняння з іншим предметом або явищем дійсності. Саме перша операція відповідає вибору ономасіологічного базису позначуваного [6; 101].

Базиси можуть бути охарактеризованими зі структурної та категоріальної точки зору, тобто у формальному та змістовому планах. Зважаючи на структурні особливості та семантику базисів, виділяються наступні типи: базис-суфікс та базис-повнозначне слово.

Базис-суфікс виконує функцію підведення певної лексичної одиниці під певний лексичний клас слів, так, наприклад, Н.І. Панасенко зазначає, що типовими суфіксами, які позначають рослини у слов'янських мовах, можна вважати суфікси *-ник, -к, -ець, -вик, -ка, -ика, -ца* [8; 65].

Т.В. Дроздова в залежності від характеру понять, що позначаються базисом, а також від того, як утілюється у тілі знаку цей ономасіологічний складник, виділяє наступні типи базисів-повнозначних слів:

1) простий базис, який дає наймення вихідному (несубкатегоризованому) поняттю і є представленим у тілі знаку одним повнозначним компонентом, незалежно від його дериваційних характеристик. Прикладами простого базису або ядра базисної зони можуть слугувати наступні назви страв: *Glister pudding, Grasmere shortbread, prawn cracker, sponge sandwich, Waldorf salad, pepper jelly*.

2) складений базис, що представляється подвійним ядром, кожний з елементів якого, є одним із імен позначуваного поняття, наприклад: *Paris-Brest, huff juff roly-poly, stir-fry, vodka-martini*.

Компоненти базису та ознаки у цьому випадку поєднуються ономасіологічною зв'язкою, що може представлятися експліцитно.

3) складний базис, що дає назву субкатегоризованому поняттю, і представляється у тілі знаку декількома компонентами, які досить часто утворюють складне слово у його традиційному розумінні. Ступінь субкатегоризації поняття, як зауважує Т.В. Дроздова, при цьому може бути різною [3; 13]. Складний базис є представленим, наприклад, у наступних одиницях: *Malvern apple pudding, Manhattan clam chowder, Lincolnshire plum bread, Scotch black bun*.

Найбільш характерним для англійських кулінаронімів постає базис-повнозначне слово, що пояснюється аналітичним характером англійської мови та досить обмеженою кількістю продуктивних афіксів. Статистичні результати проведеного нами аналізу знайшли своє відображення в табл. 1.

Таблиця 1

Структурна характеристика базисів англійських кулінаронімів

Структурний тип базису	кількість одиниць	%
базис-суфікс	68	4, 23
базис-повнозначне слово	1540	95, 77
Разом		100

Досить поширеними суфіксами, що відносять лексичні одиниці до класу страв є суфікси *-ie, -y, -ing, -er*, наприклад: *frosting, icing, cracker, brownie, cutty, buffy, jawbreaker, rasher*.

У структурному плані словами, що містять базис-суфікс, найчастіше виступають деривати з дієслівною основою, що позначає дію, яка виконується при приготуванні певної страви, а також при її споживанні.

Зважаючи на значну поширеність базисів-повнозначних слів в ономасіологічній структурі англійських кулінаронімів, розглянемо їх детальніше.

Вслід за Н.І. Панасенко ми трактуємо базис-повнозначне слово категоріально [8]. Базис-повнозначні слова виступають тотожними семантичним класам, що поєднують різні предмети, процеси та поняття. Ю.І. Євтушевський виділяє наступні базиси: назви об'єктів (людей), процеси, артефакти, елементи живої (неживої) природи [4]. Л.В. Кварчелія називає абстрактні імена, що позначають почуття та емоції, артефакти, дії, особи, об'єкти природи, інші імена [5]. Досить різняться від наведених вище класифікація запропонована Л.Г. Бабенко, одним з основних принципів якої, виступає ієрархічність репрезентації категорій з урахуванням їх статусу. Виділяються 15 базових категорій, що включають такі категорії як: нежива природа, речовина та матеріали, жива природа, людина як жива істота, населений пункт, нації, родинні відносини, людина та її внутрішній світ, мова та мовлення, надприродне, суспільно-державна сфера конкретна фізична діяльність, соціальна сфера життя людини, сприйняття оточуючого світу, універсальні смисли, уявлення та відношення [1; 592-611].

Кількісні характеристики лексичних класів базисів є представленими у таблиці 2.

Кількісні характеристики лексичних класів базисів кулінаронімів

Тип базису	к-ть одиниць	%	Приклади
артефакт	21	1,32	<i>quire of paper, drumsticks, snow cone, stock cube, black velvet, bride's bonn, candy cane</i>
явище природи	19	1,18	<i>rice bubbles, London mist, lemon snow, sand-storm, chock-ice, Edinburgh fog</i>
частина тіла тварини	56	3,48	<i>buffalo wings, scrambled eggs, shark's skin, Spencer steak, Aberdeen fillet, Ayshire gigot, calf's tongue</i>
частина тіла людини	7	0,43	<i>anchovy fingers, sponge fingers, angel hair, baby head</i>
людина	64	4,01	<i>jolly boy, limp in' susan, Sally Lunn light, saloon pilots, slapjack, sloppy joe, tipsy Sussex squire, white lady</i>
тварина	63	4	<i>jugged hare, potted char, prairie oyster, Scotch woodcock, apple hadgehog</i>
рослина	288	17,91	<i>Jersey royal potatoes, king apple, refried beans</i>
посуд	31	1,9	<i>hotpot, Somerset fish casserole, tweed kettle, bean jar, black pots, chicken platter, chicken casserole</i>
страва	775	48,12	<i>Nan bread, Gubbins sauce, Habitant pea soup, Jewish sausage, Christmas cake</i>
напій	189	11,7	<i>light ale, real ale, rice-milk, barley water, London gin</i>
дія	89	5,5	<i>lamb's fry, lemon drop, Liptauer cheese spread, red mash</i>
речовина	6	0,43	<i>shrimp floss, apple amber, Edinburgh rock</i>
Разом	1608	100	

Кількість лексичних класів базисів-повнозначних слів англійських кулінаронімів складає 12, найбільш частотними виступають лексичні класи, що є тісно пов'язаними з процесом приготування страв та продуктами з яких вони складаються.

Проведене нами узагальнення й систематизація досліджуваного матеріалу становить підґрунтя для подальшого ономасіологічного аналізу зони ознаки, що надасть можливість подальшого розкриття акту номінації страв, як мовномисленневого, у ході якого те, що називається, підводиться під певну категорію та розглянути досліджувані лексичні одиниці як результат пізнавальної діяльності людини, що встановлює зв'язки між різноманітними сутностями навколишнього світу та виражає ці зв'язки у створюваному нею найменуванні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабенко Л. Г. Синопис идеографического описания русской лексики как форма репрезентации категоризации мира // Горизонты современной лингвистики: Традиции и новаторство: Сб. в честь Е. С. Кубряковой. / Л. Г. Бабенко. – М., 2009. – С. 592-611.
2. Браницька Я. В. Гастроніми в сучасній французькій мові: когнітивно-ономасіологічний аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.05 „Романські мови” / Я. В. Браницька. – Одеса, 2008. – 19 с.
3. Дроздова Т. В. Типы и особенности многокомпонентных терминов в современном английском языке (на материале терминологии производства искусственного холода) : автореф. дис. на получение уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 „Германские языки” / Т. В. Дроздова. – М., 1990. – 24 с.
4. Евтушевский Ю. И. Номинативные свойства сложных образований со структурами AN и NN в современном английском языке (опыт сопоставительного описания систем вторичной номинации): дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Ю. И. Евтушевский. – Пятигорск, 1985. – 207 с.
5. Кварчелия Л. В. Семантическая структура частотных существительных английского языка: дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Л. В. Кварчелия. – М., 1985. – 190 с.
6. Кубрякова Е. С. Типы языковых значений. Семантика производного слова / Е. С. Кубрякова. – М.: Наука, 1981. – 200 с.
7. Кубрякова Е. С. Части речи в ономасіологическом освещении / Е. С. Кубрякова. – М.: Наука, 1978. – 115 с.
8. Панасенко Н. И. Когнитивно-ономасіологическое исследование лексики (опыт сопоставительного анализа названий лекарственных растений): дис. ... доктора филол. наук : 10.02.19 / Н. И. Панасенко. – М., 2000. – 387 с.
9. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики / О. О. Селіванова. – К.: Фітосоціоцентр, 1999. – 148 с.
10. Теркулов В. И. Композиты русского языка в ономасіологическом аспекте: дис. ... доктора филол. наук : 10.02.02 / В. И. Теркулов. – Горловка, 2008. – 472 с.
11. Хмара Г. В. Типи номінування одягу і взуття в сучасній українській мові (функціонально-стильовий аспект): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / Г. В. Хмара. – Харків, 2006. – 18 с.
12. Dokulil M. Tvoshenn slov v iельтінм. – Praha: IAV, 1962. – 263 s.